

*Kraljestvo
domišljije*

Alica v Čudežni deželi

Izhodišča za pogovor pred predstavo in po njej

REŽISER Matjaž Pograjc | AVTOR Lewis Carroll – Blažka Müller Pograjc | KOPRODUKCIJA Lutkovno gledališče Ljubljana in Lutkovno gledališče Maribor | PREVOD Gitica Jakopin | DRAMATIZACIJA IN DRAMATURGIJA Blažka Müller Pograjc | SCENOGRAFIJA Tomaž Štrucl | LIKOVNA PODOBA LUTK IN KOSTUMOGRAFIJA Barbara Stupica | GLASBA Boris Benko in Primož Hladnik (Duo Silence) | GIB Branko Potočan | LEKTURA Magda Lojk | ASISTENT REŽISERJA Brane Vižintin | ASISTENTA SCENOGRFA Branko Caserman, Lucijan Jošt | ASISTENTKA KOSTUMOGRAFKE Sanja Grcić | OBLIKOVANJE MASKE Tina Prpar | OBLIKOVANJE LUČI Tomaž Štrucl | LUTKOVNI TEHNOLOG Gregor Lorenci | GRAFIČNA OBLIKOVALKA Saša Kladnik

NASTOPAJO Aja Kobe, Iztok Lužar, Maja Kunšič, Katja Povše k. g., Nina Skrbinšek, Jure Lajovic, Anže Zevnik

O času, v katerem je nastala Alica

Knjiga *Alica v Čudežni deželi* je izšla leta 1865, v času vladavine slovite kraljice Viktorije. Ta je prestol zasedla leta 1837 in vladala vse do svoje smrti leta 1901.

Kraljica Viktorija na dan poroke s princem Albertom

Temu obdobju pravimo Viktorijanska doba. V Angliji ga je zaznamoval čas dolgotrajnega miru in napredka. Pa vendar je ta napredek, ki ga je s svojimi iznajdbami omogočila industrijska revolucija, pomenil tudi novo razslojevanje angleške družbe. delavci, ki so pripadali najrevnejšim slojem, so bili slabo plačani in brez pravic. V tovarnah in rudnikih so po ves dan delali tudi otroci, celo tisti najmlajši, stari 7 ali 8 let. v duhovnem smislu pa je viktorijanska doba čas izjemno prečiščene občutljivosti, ki v svojem poznem obdobju sovpade s celinsko Belle Epoque.

V tej dobi se zgodi premik od racionalizma k romantiki in misticizmu. Vsem svojim družbenim protislovjem navzlic, pa naj bi bila prav viktorijanska doba čas, ki je izumil, pravzaprav ustvaril otroštvo. Otroka so začeli dojemati ne le kot danost, pač pa kot darilo. Otrok je postal subjekt: takšno dojemanje otroka se je okrepilo zaradi prizadevanj po ukinitvi otroškega dela, ki je bilo razmahnjeno v začetkih industrijske revolucije in času njenega razcveta, in zaradi uvedbe obveznega šolanja. Od viktorijanskega obdobja naprej, ko šola postane del otroškega vsakdana, znajo otroci brati in pojavi se literatura zanje, kot je denimo knjiga Roberta Louisa Stevensona *Otok zakladov* ali pa Josepha Rudyarda Kiplinga *Knjiga o džungli*. In seveda Alica.

V obdobju, ki ga imenujemo viktorijanska doba, sta se torej rodila dva od najbolj znanih literarnih otrok, ki pa stojita na dveh različnih skrajnostih. To sta *Oliver Twist*, otrok iz istoimenskega romana Charlesa Dickensa (1838), in Alica, deklica iz pripovedi *Aličine*

dogodivščine v Čudežni deželi in Alica v ogledalu. Oliver je sirota, ki ga zaznamuje strašna usoda revščine in prepuščenosti najhujšim pocestnim malopridnežem. Alica pa je deklica, ki se rodi v nedrju premožne družine in se ubada zgolj s presukankami, ki ji jih postavljajo na pot prebivalci Čudežne dežele. V čem tiči njuna privlačnost, v čem se napaja njuna nesmrtnost, da ju ohranja nesmrtna že več kot poldrugo stoletje?

Oliver Twist je otrok čistega srca. Je eden redkih otroških junakov, ki si izbojuje boljši svet in ljubezen zgolj s svojim čistim srcem in vedrim upanjem. Zaupanjem v svet. Oliver Twist ni zviti, premeteni, prebrisani lik, kakršni dandanes običajno nagovarjajo otroke. Čisto srce ima. Njegova neomajna presoja o tem, kaj je prav in kaj ne, ga varno vodi med čermi trdega življenja. Ne, njemu ni mogoče priliti strupa v dušo, da mu skali vedrino in zamori poštenje.

Alica pa je čudežna prav kot čudežna dežela! Tako čudežna in očarljiva, kot zmore biti desetletna deklica. Alica je pravzaprav takšna, kot so otroci danes. Je nepokorna, ravno prav olikana, prav nič ponižna, vedoželjna je; ko išče, se ne zadovolji s čimerkoli; je radovedna, da je kar predrzna; a vendar v srcu dobra, tako dobra, da nikdar ne spregleda 'drugega'. Za vse ji je mar, za nič ji ni vseeno, ničesar ne vzame kot samoumevno. Taka potuje skozi Čudežno deželo, išče, najde, dvomi. Razišče, gre naprej. Z novimi spoznanji raste, duhovno raste. Ona sama je Čudežna dežela.

O pisatelju, ki je napisal knjigi *Alica v Čudežni deželi* in *Alica v ogledalu*

Lewis Carroll, s pravim imenom Charles Lutwidge Dodgson (Daresbury, 27. januarja 1832 – Guildford, 14. januarja 1898), je bil angleški pisatelj in matematik, študiral je na Oxfordu in je tam na kolegiju Christ Church med leti 1855 in 1881 predaval matematiko.

Zapisi o njem pravijo takole: Lutwidge Dodgson alias „Lewis Carroll“ je bil na tem, da postane duhovnik, pa si je zadnji trenutek premislil. Menda zaradi govorne napake oz. jecljanja. Toda kljub temu je živel kot duhovnik. Sam in celibatno, zelo urejeno,

celo pedantno, bral je Biblijo, samoto razbijal s sestavljanjem in razstavljanjem matematičnih in lingvističnih ugank, pisal fantazijske knjige kot sta knjigi *Aličine dogodivščine v Čudežni deželi* in *Alica v ogledalu* in se najbolje počutil v družbi majhnih deklic. Obe knjigi o Alici je, kot je sam dejal, poslal otrokom v nedolžno razvedrilo. V svojem pismu otrokom iz družine Lowrie je leta 1884 zapisal: *... je pisala, da si hoče ogledati primerek Alice, preden jo sprejme: ker so vsi otroci rimski katoličani in da mora pač paziti, kakšne vrste čtivo prejema. Odpisal sem ji: Če si želite, jo vsekakor lahko prvi pogledate; vendar pa vam lahko*

zagotovim, da v teh knjigah ni sploh nikakršnega verskega nauka – pravzaprav ni v njih nikakršnega nauka. ... Otroci so knjigi vzljubili, in sicer zaradi osvobajajoče imaginacije, ki je bila v popolnem nasprotju s takrat prevladujočimi suhoparnimi besedili koristnih knjig, namenjenih umskemu izpopolnjevanju, moralnemu vzgajanju in likanju vedenja. Carroll je otrokom pustil, da so bili otroci, da so se zabavali ob fantazijskih prigodah in ob besednih igrah. Alica je preprosto duhovita. Igra se z jezikovnimi možnostmi in s spreminjanjem odnosov.

Carrollovo literaturo označujejo kot literaturo nesmislov in besednih iger. Morda bi kazalo navesti nekaj primerov:

ALICA: *(se prikloni, s slovesnim izrazom sprejme naprstnik, sama zase)*

Kakšen nesmisel! (proti Miški) Pa tvoja zgodba, Miška?

MIŠKA: *(patetično)* dolga je in zavita in žalostna. Prav kot moj rep.

ALICA: Rep imaš res dolg in zavit. a zakaj je žalosten?

MIŠKA: Ne povem!

ALICA: Zakaj ne?

MIŠKA: *(prepirljivo)* Ker vem, da me sploh ne boš poslušala!

ALICA: Ja, pa bom!

MIŠKA: Niti najmanj!

ALICA: Kakšne niti manj? Če lahko, ti jaz pomagam nit razplesti!

MIŠKA: Kakšne nesmisle govoriš!

ALICA: Ta je pa dobra! že velikokrat sem videla mačko brez režanja – ampak režanje brez mačke ... Česa bolj čudnega nisem videla še nikoli!

KLOBUČAR: (*izbulji oči*) Zakaj je krokar podoben pisalni mizi?

ALICA: A, uganke! Mislim, da bom to lahko uganila.

NORI ZAJEC: Misliš reči, da misliš, da boš znala odgovoriti na to vprašanje?

ALICA: Do pike tako.

NORI ZAJEC: Potem bi morala reči, kar misliš.

ALICA: Saj to počnem. vsaj mislim, kar rečem: sicer pa je to eno in isto.

KLOBUČAR: Sploh ne. Potem bi prav tako lahko rekla, da je 'vidim, kar jem', isto kot 'jem, kar vidim'.

NORI ZAJEC: Prav tako bi lahko rekla, da je 'všeč mi je, kar dobim' isto kot 'dobim, kar mi je všeč'.

POLH: (*govori v snu*) In prav tako bi lahko rekla, da je 'diham, kadar spim' isto kot 'spim, kadar diham'.

KLOBUČAR: (*proti Polhu*) Zate je to res isto!

Literatura nesmislov. Mojstrska literatura. nesmisli zagotovo, le da so to igrivi nesmisli, s katerimi načenja resna matematična, logična, filozofska in fizikalna vprašanja. življenjska vprašanja torej. nesmisli, s katerimi alica prek Čudežne dežele išče smisel v človeškem in naravnem svetu.

Kako je nastala pripoved o Alici in kdo je bila Alica Liddell?

Leta 1856 je kolegij Christ Church dobil novega dekana, Henryja Liddella, ki je s seboj pripeljal svojo mlado družino. Lewis Carroll je z Liddelovo ženo sklenil tesno prijateljstvo, prav tako pa z njenimi tremi hčerami, Lorino, Edith in Alice Liddell. Velikokrat se je

v spremstvu njihove matere ali pa še kakšnega prijatelja z njimi odpravil na veslaške izlete in tako je bilo tudi 4. junija 1862, ko naj bi pod vedrim nebom na reki Isis v enem samem zamahu nastala nenavadna pripoved o Alici.

Sestrice Liddell

Alice Liddell

Trem sestricam je pripovedoval 'novice iz pravljичne dežele'. Občasno jim je ponagajal, tako da je prekinil pripoved z nekakšnim refrenom: 'in to je vse do kdaj kasneje!', na kar pa so deklice glasno vzkliknile: 'no, pa saj zdaj je že kasneje kot prej!'

Alico, ki ji je bilo tedaj deset let, je spremenil v osrednjo literarno junakinjo, kar jo je navdušilo, zato ga je zvečer ob slovesu prosila, naj zgodbo spravi na papir. Carroll je uslišal prošnjo male Alice in leto kasneje zanjo napisal in ilustriral *Aličine dogodivščine v podzemlju* (1863). Preden ji je lično vezani rokopis podaril, ga je pokazal mladinskemu pisatelju Georgeu Macdonaldu.

George Macdonald je Alico prebral svojim otrokom, potem pa nagovarjal avtorja, naj zgodbo objavi v knjigi. Knjiga je izšla leta 1865. Do sedaj je bila prevedena v 97 jezikov. Leta 1871 pa je izšel še drugi del pripovedi o Alici, *Alica v ogledalu*.

Lewis Carroll fotograf

Lewis Carroll je leta 1856 poprosil strica, naj mu kupi fotografski aparat in vso spremljajočo opremo: trinožno stojalo, steklenice s kemikalijami, posode za pripravo in razvijanje slik na steklenih ploščah, velik kovček in šotor. Njegove fotografije otrok še danes slovijo kot nepresežene umetnine 19. stoletja. Otroke je preoblačil v pravljичne in eksotične kostume.

Več kot polovica njegovih ohranjenih fotografij upodablja deklice, opravljal pa je tudi mnogo fotografskih študij moških, žensk in pokrajin, fotografiral je tudi skelete, kipe, slike in drevesa, naravo v vsej svoji lepoti. Carroll je fotografiral 24 let in v tem času napravil okoli 3000 fotografij. Ohranilo se jih je okoli 1000.

Prizori v novi uprizoritvi *Alice v Čudežni deželi* ali kako iz proznega zapisa pripraviti besedila za predstavo?

Alice v Čudežni deželi je zagotovo ena najmanj sentimentalnih knjig za otroke oz. knjig o otroštvu. Je ekstravagantna zgodba o Alici, izjemno bistroumni desetletni deklici, ki zaradi svoje naravne radovednosti nalašč in brez oklevanja skoči v zajčjo luknjo in s tem v svet čudes, kakršna obstajajo le v sanjah in v Čudežni deželi. Tu se zgodi ogromno čudnega. Česa tako čudnega še nikoli nisem doživela, vsakokrat znova ugotovi Alica. In kaj so te čudne reči? Zajci, ki nosijo gala oblačila, mačke, ki se režijo, Kraljice, ki vseprek sekajo glave in še druga živalska in domišljajska bitja, ki jih poznamo tudi tu, v nečudežni deželi, le da so tam v nenavadnih odnosih med seboj in da se ukvarjajo z nenavadnimi ter čudnimi zadregami, mislimi, vprašanji. Se marsikdaj odkrito zmerjajo. Se odkrito smilijo sami sebi. Se dolgočasijo. Obmetavajo z zmerljivkami. Ekstravaganca vsepovsod, odstopanje od običajnega.

Kako pa smo iz proznega zapisa *Alice v čudežni deželi* pripravili besedilo za predstavo? Zgodbo smo skrbno razdelili na prizore in za vsakega izmed njih iz proznega besedila

izluščili dvogovore. Predstavljamo vam predlog scenosleda za predstavo, kakor je bil pripravljen za našo uprizoritev, po ogledu predstave pa lahko primerjate, kaj so na vajah napravili režiser in igralci, ki vedno na svoj način začutijo in glede na številne scenske zahteve tudi predrugačijo besedilo.

1. PRIZOR: PO ZAJČJI LUKNJI NAVZDOL

LIKI: *Alica, Beli zajček*

Alica sedi na travniku, lista knjigo, se vidno dolgočasi. Naveličano in nejevoljno se ozira naokoli, mežika v sonce, v naročju drži knjigo, ki jo naposled odrine. Tedaj mimo nje švigne Beli zajček z rožnatimi očmi.

Zajček iz žepa na telovniku potegne uro, pogleda, koliko je, in pohiti naprej. Alici se to sploh ne zdi nič nenavadnega, skoči pokonci in neznansko radovedna steče čez polje za Zajčkom: zadnji hip še vidi, kako ta šine v veliko zajčjo luknjo pod živo mejo.

Alica kot blisk smukne za njim. Začne padati navzdol po zajčji luknji. Tako je, kot da bi padala v globok vodnjak. Alica pada počasi. Ogleduje si stene vodnjaka, polne so visečih omaric in polic. Pograbi kozarec z nalepko POMARANČNA MARMELADA, kozarec je prazen. Tedaj tresk in trask, Alica prileti na kup dračja in njenega leta je konec. Zagleda Belega zajčka, kako hiti naprej, in ko se požene za njim, ki že izginja za ovinkom, še zasliši, kako Zajček nekaj sam zase momlja. Alica se znajde v dvorani, osvetljeni z vrsto luči, ki visijo s stropa. V dvorani je več vrat. Alica pritiska na kljuko. Zaman. Zakoraka proti sredini dvorane. Obstoji pred mizico, na njej je majčken zlat

ključ. Spet obide dvorano, a ključek ne odpira nobenih vrat. Tedaj naleti na zaveso, pod njo so majhna vratca, ključek pa lepo sede v ključavnico. Alica odklene vrata, ta vodijo na ozek hodniček, na koncu pa se vidi prečudovit vrt. Toda Alica je prevelika, da bi se lahko splazila na vrt.

Alica se vrne k mizici. Tam kot po čudežu najde stekleničko, ki ima okrog vratu nalepko, na kateri z velikimi črkami piše IZPIJ ME! Alica proučuje stekleničko, malo srkne iz nje, nato na dušek spije vsebino stekleničke. Manjša se in manjša. Teče do vratc, a ugotovi, da je pozabila ključek. Teče do mizice, napreza se, skače in pleza po nogi mizice – vse zaman. Sede na tla, malo pojoka, a se čez čas ošteje. Alici se pogled ustavi na majhni škatlici pod mizico. V njej je kolaček, na njem sta iz rozin sestavljeni besedi: POJEJ ME! Alica poskusi trohico kolačka, si položi dlan na glavo, da bi videla, v katero stran bo zrasla. Pogumno zagriže v kolaček in vsega pohrusta.

2. PRIZOR: MLAKA SOLZ

LIKI: *Alica, Miška*

Tisti hip Aličina glava butne ob strop. Zgrabi zlati ključek in pohiti k vrtnim vratom. Leže na bok in z enim očesom pogleduje na vrt. Sede in zajoče. Ošteje se. Vseeno joče naprej, okoli nje se nabere velika mlaka. Tedaj zasliši tapkanje nožic in zagleda Belega zajčka, ki se vrača v gala obleki, s parom belih rokavic v eni in s pahljačo v drugi roki, dirja v hudi naglici in si mrmra v brk. Zajček se strese, izpusti bele rokavice in pahljačo, šine v temo, kolikor hitro zmore. Alica pobere njegove stvari, se pahlja in modruje. Alica se pahlja in pahlja in manjša... Ravno pravi čas izpusti pahljačo, da se ne spremeni v nič. Alica steče, spodrsne ji in že je do vratu v slani vodi. Kmalu spozna, da tiči v mlaki solz, ki jih je najokala, ko je bila devet čevljev visoka. Tedaj zraven nje začofota miška. In še druge živali. V mlaki nastane gneča zaradi ptičev, ki so popadali vanjo, vsi za Alico in Miško zaplavajo k bregu.

3. PRIZOR: MIŠKINA (NE)PRIPOVED

LIKI: *Alica, Miška, Dodo, Sova, Papagaj, Orlič, Gos, Golobica, Rakovica, še več ptičev in štirinožcev*

Na bregu se zbere čudna družčina: Dodo, Sova, Papagaj, Orlič, Gos, Golobica, Rakovica, še več ptičev in štirinožcev. Vsi so razmršeni, premočeni, slabe volje in zoprno se počutijo. Hočejo se posušiti, Dodo predlaga, kako naj to storijo.

Dodo označi tekmovalni krog, po njem razvrsti sodelujoče. Vsakdo se zapodi, kadar hoče, in se ustavi, kadar se mu tako zljubi. Song. Čez čas in po kar nekaj tekanja Dodo zavpije: Tekme je konec! Alica jih zmedeno pogleduje. Vsi se zberejo okoli Alice. Dodo ji slovesno izroči naprstnik. Miška hoče povedati svojo življenjsko zgodbo, a se vmes razjezi na Alico, češ da je ne poslušša, in užaljeno odide. Vsi ptiči odletijo, Miška oddrobenclja. Alica ostane sama, se žalostno ozira naokoli in celo malo pojoka.

4. PRIZOR: GOSENICA SVETUJE

LIKI: *Alica, Beli zajček, Gosenica*

Tedaj Alica zasliši drobljenje tačk. Spet se prikaže Beli zajček, ki drobi naokoli in se ves čas ozira okrog sebe. Išče svojo pahljačo in rokavice. Alico zamenja za svojo postrežnico in jo pošlje po njegovo gala opravo. Alica naleti na gobo. Velika je kot ona sama, Alica si jo ogleduje. Stopi na prste, pokuka čez rob klobuka in njene oči se od blizu srečajo z očmi velike

modre gosenice, ki s prekrižanimi rokami sedi na vrhu gobe, mirno kadi dolgo vodno pipo in se niti najmanj ne zmeni ne za Alico ne za karkoli drugega.

Alica z njo spregovori o tem, kdo je bila, kdo pravzaprav je in v kaj ter kako se spreminja.. Gosenica vzame pipo iz ust, zazeha, zleze z gobe in se splazi v travo. Reče: Ena stran te poveča, druga stran te pomanjša. Alica: Ena stran česa? Druga stran česa? Gosenica: Gobe. Alica si ogleduje gobo. Odgrizne nekaj koščkov.

5. PRIZOR: JEZIKAVA GOLOBICA

LIKI: *Alica, Golobica*

Alica iznenada začne nezadržno rasti, a tako, da se ji daljša vrat. Višja je od trav, grmovja, dreves. Alica zakrili z rokami, od tega se gugajo daljnji zeleni listi. Ker niti najmanj ne kaže, da bo lahko roke dvignila h glavi, poskuša glavo spraviti k rokam. Vrat se ji zlahka zvija na vse strani kot kači.

Tedaj se ji v obraz zažene velika golobica in jo na vso moč tolče s krili. Alico ozmerja, ker misli da je kača. Golobica se spet ugnezdi na svoja jajca, Alica pa se zvita v dve gubi odplazi med drevjem, vrat se ji kar naprej zatika, čez čas pa se spomni na gobo, jo malo odgrizne, se pomanjša, jo spet ugrizne, se poveča, in tako naprej, dokler se ji ne posreči, da se spravi na svojo običajno višino.

6. PRIZOR: PUJS IN POPER

LIKI: *Alica, Lakaj Riba, Lakaj Žaba, Vojvodinja, Kuharica, Dojenček Pujs, Mačka Režalka*

Alica se znajde pred hišico. Opazuje. Iz gozda nenadoma priteče lakaj v livreji z obrazom ribe in potrka po vratih. Odpre jih drugi lakaj v livreji z okroglim obrazom in veliki žabjimi očmi: oba lakaja imata napudrane lase, ki jima v kodrih prekrivajo vso glavo. Lakaj Riba izpod pazduhe potegne veliko pismo, vabilo za Vojvodinjo na krocket s Kraljico. Song.

Nato se priklonita, da se jima spentljajo kodri. Tisti hip se odprejo vrata in ven prifrči ogromen krožnik, ki oplazi lakajev nos in se raztrešči na drevesu za njim. Iz hiše se sliši strašen direndaj. Alica se prestraši, a je preveč radovedna: mimo lakaja (slabovidna žaba z navzgor usmerjenimi očmi) vstopi v hišo. Vrata vodijo naravnost v veliko kuhinjo, ki je polna dima. V sredini na trinožniku sedi Vojvodinja in ujčka dojenčka, kuharica pa sklonjena nad ognjiščem meša po mogočnem kotlu. Alica kiha in kiha. Tudi Vojvodinja ves čas kiha, otroček pa zdaj tuli zdaj kiha. Alica in kuharica kihata. Na zapečku leži velika mačka in se reži na vsa usta.

Kuharica tedaj odstavi kotel z ognja in začne v Vojvodinjo in dojenčka vneta metati vse, kar ji pride pod roko: grebljico, kuhalnico, ponev, krožnike, sklede... Vojvodinja dojenčku zapoje pesmico, nato pa ga vrže Alici, češ da se mora pripraviti na krocket s Kraljico.

Alica stežka ujame otroka, ki moli nogice in rokice na vse strani. Dojenček se zvija, Alica ga zgrabi in odnese ven na zrak. Malček zakruli. Alica pogleda dojenčku v obraz. Ta spet zakruli, Alica spozna, da je pujsek, spusti ga na tla in pujsek odhiti v gozd.

Tedaj na drevesu opazi Mačko Režalko. Alica ugotovi, da je Mačka Režalka videti čisto dobrodušna. Vseeno pa ima presneto dolge kremplje in polna usta zob, zato bo kar lepo spoštljiva do nje. Povpraša jo za pot, Režalka pa jo napoti k Noremu zajcu. V Čudežni deželi so namreč vsi nori, tudi Alica – zato pa je prišla tja dol! Alica se ob teh besedah niti ne začudi preveč. Gleda tja, kjer je malo prej izginila Mačka,

ta pa se spet prikaže. Nato spet izginja, izginja počasi, začne s končkom repa in izgine z režanjem, ki se še pomudi v zraku, ko preostala mačka izgine.

Alica hodi in hodi, dokler ne zagleda hiše Norega zajca. Ima dva dimnika v obliki uhljev, streha pa je krita z dlako. Hiša je velika. Alica odgrizne košček gobe, da bi zrasla.

7. PRIZOR: PRISMUKNJENA ČAJANKA

LIKI: *Alica, Nori zajec, Klobučar, Polh*

Pred hišo je pod drevesom miza in tam pijeta čaj Nori zajec in Klobučar: med njima sedi Polh in trdno spi.

Nori zajec in Klobučar imata Polha za blazino, s komolci se opirata nanj in se pogovarjata nad njegovo glavo. Miza je velika, a se vsi trije stiskajo na enem vogalu. Nori zajec in Klobučar zagledata Alico in zavpijeta, da ni prostora.

Alica se za te besede ne zmeni in prisede k njima.

Pogovarjajo se o ugankah, času in nesrečni usodi. Po pogovoru Alica vstane in zravnano odide. Dvakrat se ozre v upanju, da jo pokličejo nazaj... a vidi le, kako Nori zajec in Klobučar Polha tlačita v čajnik.

Alica ugotovi, da še nikoli ni bila na tako prismuknjeni čajanki. Pride do zlatega ključka in vrat, ki vodijo na vrt. Odpre vrata, se pretisne skozi in že se znajde na prelepem vrtu.

8. PRIZOR: KRALJIČINO IGRIŠČE ZA KROKET

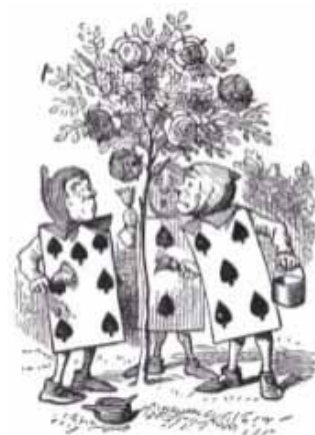
LIKI: *Alica, vrtnar Dvojka, vrtnar Petica, vrtnar Sedmica, Kraljica, Kralj, Srčni fant, Mačka Režalka, Rabelj*

Pri vhodu na vrt raste velika vrtnica. Cvetove ima bele, toda trije vrtnarji se na vse pretege trudijo, da bi jih pobarvali na rdeče. Vrtnarji so karte.

Še malo rogovilijo, tedaj pa opazijo Alico. Globoko se ji priklonijo. Vsi trije vrtnarji se mahoma vržejo na obraz. Alica zagleda Kraljičin sprevod. Song. Na čelu sprevoda stopa deset vojščakov s helebardami: enake oblike kot vrtnarji so, podolgovati, ploščati, roke in noge imajo na štirih vogalih. Za njimi gre deset dvorjanov, okrašeni so z diamanti, razporejenimi kot karo na kartah. Za temi gredo kraljevski otroci: deset jih je, veselo skakljajo v parih, njihove srajčke pa so okrašene s samimi rdečimi srci. Za njimi gre Beli zajček, sledi mu Srčni fant, ki nosi Kraljevo krono, kot poslednja pa se v tem veličastnem sprevodu prikažeta Srčni kralj in Srčna kraljica. Alica stoji in čaka. Sprevod se ustavi naravnost pred njo.

Kraljica se pozanima, kdo je Alica, nato jo povabi k igri kroketa. Sprevod se premakne naprej, le trije vojščaki zaostanejo, da bi zgrabili nesrečne vrtnarje. Alica jih dvigne in vtakne v velik cvetlični lonec. Vojščaki hodijo naokoli in iščejo vrtnarje, nato odkorakajo h Kraljici. Igra se začne. Vsi začnejo tekati na vse strani, se zaletavati, čez nekaj časa pa le vsakdo najde svoje mesto in igra se prične. Igrišče so sami hribčki in dolinice, žoge so ježi, bati pa plamenci, vojščaki se upognejo in postavijo na vse štiri, da postanejo pravi loki. Ježi se plazijo sem ter tja, plamenci se v rokah igralcev divje zvijajo, zmeda je popolna, Kraljica se dere: Odsekajte ji glavo! ali Odsekajte mu glavo! Alica že gleda, kako bi pobegnila,

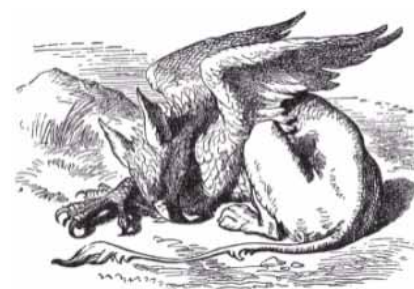
tedaj za seboj nekaj začuti, najprej zagleda režanje, potem pa še mačko. Vsi vreščijo, igra kroketa gre proti koncu, saj ježi in plamenci begajo sem ter tja. Okoli Mačke Režalke se nabere množica. Rabelj, Kralj in Kraljica se prepirajo o tem, ali bi mački, ki Kralju noče poljubiti roke, kazalo odsekati glavo. Vsi drugi v strahu molčijo. Toda Mačkina glava se začne razblinjati. Kralj in Kraljica godrnjata. Vsi se vrnejo k igri.

9. PRIZOR: ZGODBA ZASMEHOVANE ŽELVE

LIKI: *Alica, Kraljica, Grifon, Zasmehovana želva*

Alica in Kraljica poiščeta Grifona, ki naj bi Alico popeljal do Zasmehovane želve. Zagledata Zasmehovano želvo, ki žalostna in osamljena sedi na skalci. Vzdihuje, kot da ji poka srce. Oči ima polne solz. Želva nekaj časa molči. Grifon in Alica se spogledujeta. Želva naposled spregovori, pripoveduje o tem, kako je hodila v šolo in imela čuden urnik. Ure so namreč potekale urno in ne počasi! Tedaj se zasliši: Sojenje se začinja!!! Grifon zakliče: Greva! In že zdrvita, Želva pa zahlipa.

10. PRIZOR: KDO JE UKRADEL KOLAČKE

LIKI: *Alica, Grifon, Kralj, Kraljica, Beli zajček, Klobučar, Nori zajec, Kuharica, vsi ostali liki*

Srčni kralj in Srčna kraljica sedita na prestolu. Okoli njiju so ptički in živali in cela igra kart. Pred kraljevim parom stoji Srčni fant, vklenjen v verige. Ob Kralju stoji Beli zajček s trobento v eni in s pergamentom v drugi roki. Sredi dvorane stoji mizica, na kateri je pladenj sadnih kolačkov.

Šelestenje, razvrščanje, priprave na sojenje. Sodnik je Kralj, povrhu lasulje nosi še krono. Alica pogleduje proti živalcam porotnikom za ogrado, ki vneta pišejo na tablice. Kaj pa delajo (vpraša Grifona), preden se začne sojenje, saj nimajo vendar kaj zapisovati na tablice?

Beli Zajček trikrat zatrobi, razgrne pergamentni zvitek in prebere. Song.

Pokličejo prvo pričo. V sodno dvorano vstopi Klobučar. V eni roki ima skodelico čaja, v drugi namazan kruh. V sodno dvorano vstopi Nori zajec s Polhom pod roko. Tedaj si Kraljica natakne očala in zapiči oči v Klobučarja, da ta začne mencati. Klobučar se tako zbeга, da namesto v kruh ugrizne v skodelico s čajem. Priča zelo neprepričljivo. Klobučarja napodijo. V sodno dvorano vstopi Vojvodinjina kuharica. V roki ima dozo s poprom, vsi kihajo ko zmešani. Noče sodelovati. Tudi Polha vržejo iz sodne dvorane, kuharica nekam ponikne, vsi spet sedijo na svojih mestih. Beli zajček šari po seznamu na pergamentu. Zravna se in pokliče še tretjo pričo: Alica!

11. PRIZOR: ALICA GRE PRIČAT

LIKI: *Alica, Kralj, Beli zajček, Kraljica, vsi ostali liki*

Alica je, medtem ko je potekalo sojenje, zrasla. Sojenje razglasi za nesmiselno, Kraljica ukaže, naj ji odsekajo glavo. Alica zakriči: Kaj mi pa morete! Saj ste samo kupček igralnih kart! Ob tem stavku se vse karte dvignejo v zrak in poletijo proti Alici. Živali se razbežijo, dvigne se silen veter, vrtinca kart se Alica poskuša ubraniti z rokami – a tedaj se že znajde na travnatem pobočju, prebuja se in dramatično iz nenavadnega sna.

Alica reče: Nekaj tako čudnega se mi je sanjalo! Prečudnega, nenavadnega zares! Mar sem res bila v Čudežni deželi? (zapre oči) Če zaprem oči, jih v duhu vidim vse: Belega zajčka, prestrašeno Miško, prismuknjeneга Klobučarja, slišim žvenket skodelic, vreščiči glas Kraljice, kihanje otročička pujska, krik Grifona... In vidim sebe, odraslo Alico, kako otrokom,

ki imajo preprosta in ljubeča srca, pripovedujem nenavadne zgodbe, morda davne sanje o Čudežni deželi. (odpre oči) Stekla bom noter na čaj, pozno je že.

Na koga Alica naleti v Čudežni deželi?

Ko se Alica po zajčji luknji spusti v Čudežno deželo, sreča in spozna mnoge nenavadne like prečudnega vedenja. Pa vendar si pisatelj Lewis Carroll teh likov ni izmislil kar tako, za mnoge osebe iz *Alice v Čudežni deželi* se zdi, da imajo svoj izvor, ki se ga da razložiti ali pa najti v bogatem izročilu angleške zgodovine in angleškega jezika. Lahko vam predstavimo in opišemo nekaj Aličinih novih znancev:

BELI ZAJEC z rožnatimi očmi, ki nosi dva kostuma, običajnega in gala

MIŠKA prestrašena in potrta

DODO predlaga igro tekma direndaj – dodo, izumrli avstralski ptič, naj bi bil sam Lewis Carroll, pravzaprav njegova karikatura. njegov pravi priimek je bil namreč Dodgson, pisatelj, ki pa naj bi jecljal, naj bi Dodgson izgovarjal 'do-do-dodgson', krajše dodo.

GOLOBICA za njo majhne deklice niso nič drugega kot kače

GOSENICA filozofinja, ki (se) sprašuje o tem, kdo je Alica in v kaj se spreminja

LAKAJ RIBA izjemno ritmičen in pevsko navdihnjen plesalec

LAKAJ ŽABA tudi izjemno ritmičen in pevsko navdihnjen plesalec

Grda Vojvodinja (*The Ugly Duchess*, 1513)

VOJVODINJA *napol nora, čemerna in zlovoljna* – lik vojvodinje, pravzaprav upodobitev Johna Tenniela, ki je ilustriral prvo izdajo Alice, naj bi bil navdihnjen v portretu slikarja Quentina Matsysa z naslovom *Grda vojvodinja* (*The Ugly Duchess*, 1513), ki danes visi v londonski National Gallery. Bojda naj bi to bil portret tirolske grofice Margarete, ki je slovela kot najgrša ženska vseh časov. Slika naj bi nastala 200 let po njeni smrti.

PUJS DOJENČEK *je kot morska zvezda*

KUHARICA *je zelo nevljudno in grobo ženšče, ki se ne boji niti Kralja*

MAČKA REŽALKA *dobrodušna in zabavna*

– lik Mačke Režalke naj bi izhajal iz angleškega frazema to grin like a Cheshire cat, v našem prevodu 'reži se kot pečen maček'. Cheshire cat pa naj bi bila kamnita skulptura v cerkvi St. Wilfrid's church v kraju Grappenhall v grofiji Cheshire. Blizu kraja Grappenhall je mesto Daresbury, rojstni kraj Lewisa Carrolla.

Kamnita skulptura Mačka režalka

KLOBUČAR *čisto nor, pa vendar reven, preprost klobučar* – lik klobučarja, ki je nor, naj bi bil navdihnjen v angleškem frazemu *as mad as a hatter*, ki pomeni 'nor kot klobučar'. V viktorijanskih časih naj bi klobučarji pri izdelovanju klobukov iz polsti uporabljali živo srebro, to pa naj bi jim povzročilo nevrološke bolezni, denimo motnje vida, zmedenost ali oteženo govorjenje, ki so se zdele kot norost.

NORI ZAJEC *nor, kaj pa drugega* – norega zajca na ilustraciji Johna Tenniela zaznamuje slamnik, ki je bil v viktorijanskih časih simbol norosti.

POLH *zaspanec, da mu ni para*

SRČNI KRALJ *poslušen Kraljici, malce neumen, gospodovalen*

SRČNA KRALJICA *vreščeca histerična*

vladarica, oblastna in muhasta – nekateri poznavalci carrollovih del trdijo, da naj bi bila Kraljica karikatura kraljice Viktorije.

RABELJ GRIFON *krilati zmaj*

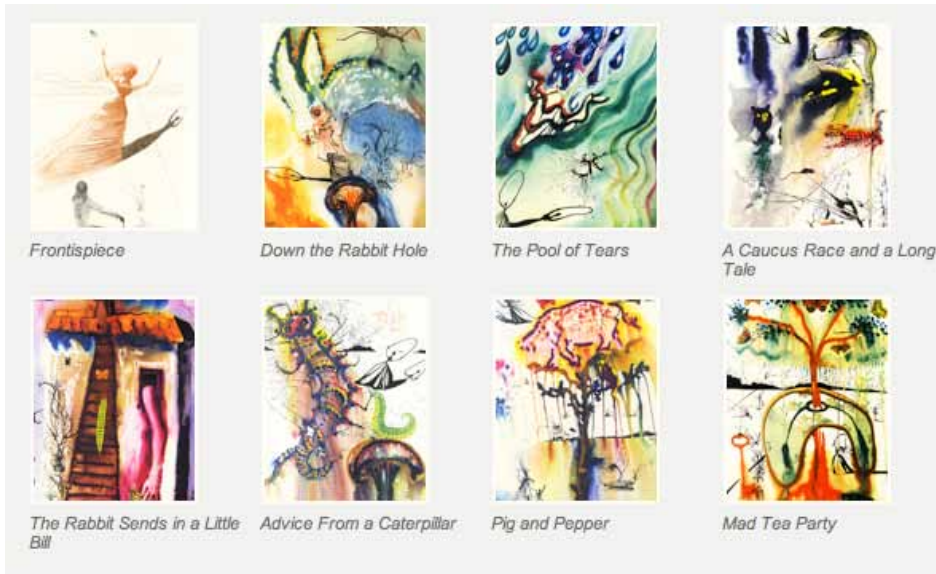
ZASMEHOVANA ŽELVA *jokava objokovalka svoje šolske preteklosti*

Prebivalci Čudežne dežele Alici zastavljajo uganke, jo sprašujejo, kdo je in v kaj se spreminja, se z njo sprašujejo o pojmu časa in uživajo v svoji igrivi, včasih že kruti, norosti.

Kako predstaviti predstavo še pred ogledom predstave

- Na kateri od spletnih strani si lahko ogledate še več mojstrskih fotografij Lewisa Carrolla in se pogovorite o izumu fotografije, o začetkih fotografske umetnosti
- Na spletnih straneh si lahko ogledate originalne ilustracije prve izdaje *Alice v Čudežni deželi*, ki jih je ustvaril John Tenniel, potem pa vi narišite svojo Alico, Žalostno miško, Mačko Režalko, Gosenico, Belega zajca, Klobučarja, Kraljico, Norega zajca, Zasmehovano želvo, Vojvodinjo ali pa malega dojenčka Pujska.
- Aličine dogodivščine so navdihnile marsikaterega umetnika. Na spletu si lahko ogledate ilustracije na temo Aličinih peripetij španskega umetnika Salvadorja Dalija.
- Priporočamo ogled filma *Alice v Čudežni deželi* režiserja Tima Burtona.

Aličine peripetije
španskega umetnika
Salvadorja Dalija

Alica v Čudežni deželi
režiserja Tima Burtona

- Preberite katero od pisem iz knjige Lewisa Carrolla *Le kaj je pisal svojim Alicam*, (Študentska založba, Ljubljana, 1997), denimo pismo za Mary Macdonald (str. 15) ali za Annie Rogers (str. 19). nato napišite pismo Alici ali pa pisatelju. ali pa komu drugemu.
- Poskusite rešiti katero od ugank, ki jih je tako rad zastavljal Lewis Carroll. najdete jih v pismih (Lewis Carroll, *Le kaj je pisal svojim Alicam*, Študentska založba, Ljubljana, 1997) na straneh 42, 62–63, 101, 157, itd.

- Na spletnih straneh si lahko ogledate otroške igrače, s kakršnimi so se igrale sestrice Liddell in drugi angleški otroci tedanjega časa (victorian toys).

- Na spletu (*Mr. Darcy Dances with Elizabeth*) si oglejte, kako v filmu *Prevzetnost in pristranost* (po istoimenskem viktorijanskem romanu Jane Austen) gospod Darcy pleše menuet s svojo kasnejšo zaročenko Elizabeth. Morda vas bo njun ples spomnil na plesne korake Lakaja Ribe in Lakaja žabe. Pod krinko viktorijanske normalnosti, spoštljivosti, vljudnosti, zakodiranih odnosov (služabniki, vojvodinje, kraljica, podložniki) vse kipi od norosti.

Tehnološke skrivnosti Čudežne dežele marionet

Predstava Alica v Čudežni deželi je odigrana z marionetami. Marionete so lutke vodene od zgoraj s pomočjo niti, ki omogočajo večjo iluzijo gibanja lutke v prostoru. Njihovo likovno zasnovo je ustvarila Barbara Stupica, tehnologijo izdelave pa sta vodila Mitja Ritmanič in Gregor Lorenci.

V predstavi Alica v Čudežni deželi so lutke vodene z višine 3,5 metra, kar zahteva veliko spretnost igralcev animatorjev, odlikuje pa jih tudi močno poudarjena obrazna mimika. Glave lutk so zato izdelane iz silikona, ki omogoča razne izrazne možnosti od sinhronizacije govora do izražanja različnih čustvenih stanj kot so veselje, jeza, žalost ... Glave so bile najprej modelirane iz plastelina, sledila je izdelava kalupov, v katerega se je v različnih plasteh vnašal silikon, na koncu pa je sledila natančna vgradnja notranjih mehanizmov

za premikanje ust, oči, obrvi, nosu in ušes. Trupi lutk z rokami in nogami so bili izdelani iz lipovega lesa, ki je dovolj lahek in prožen za natančno oblikovanje. Veliko tehnološkega premisleka je bilo pri omogočanju različnih načinov gibanja posameznih lutkovnih junakov: od miškega drobencljanja, zajčevega plesanja stepa, vse do naslovne junakinje, ki na odru doživi največ preobrazb: včasih je velika, drugič majhna, včasih se ji čudežno podaljša vrat, drugič roke.

Pri marionetah je vodilo izrednega pomena. Skoraj pri večini lutk je narejeno po principu kombiniranega nekoliko nagnjenega vertikalnega vodila (podobnega so uporabili pri znanem lutkovnem filmu *Niti (Strings)*), ki omogoča večji nadzor gibanja glave, z nizanjem dodatnih niti pa omogoča tudi večjo ekspresivno obrazno mimiko.

Eno izmed osnovnih marionetnih pravil je, da je mora biti spodnji del trupa težji od zgornjega, saj težji trup amortizira potege niti, ki omogočajo funkcije govora. V nasprotnem primeru se marioneti ob govorjenju ne premikajo samo usta in glava, temveč se giblje

celotna lutka. Prav temu smo tehnologi Lutkovnega gledališča Ljubljana in Lutkovnega gledališča Maribor posvečali precej pozornosti – rezultat tega so še bolj žive in čarobne marionete v Čudežni deželi igrivih nesmislov in preobrazb. Ali kot je ob predstavi zapisala Blažka Müller Pograjc: *„Ekstravaganca vsepovsod, odstopanje od običajnega“*.

- Na spletni strani Lutkovnega gledališča Ljubljana si pogledajte, kako je nastala marionetna lutka Belega zajca v delavnicah Lutkovnega gledališča Ljubljana in Lutkovnega gledališča Maribor.

Besedilo o marionetah je pripravil Zoran Srdić (oblikovalec lutk – kipar Lutkovnega gledališča Ljubljana).